

Τὰ 85 χρόνια του Πικασσό

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΥ κ. Α. ΛΕΒΙΔΗ

Τους καιρούς μας, είτε μεταβατικούς τους ονομάσουμε, είτε αντιδραστικούς, τους χαρακτηρίζει μια φαινομενικά άπιθανη ευσύμψη αντιλήψεων, που στην πραγματικότητα δεν είναι άλλο, από μίαν εξ ίσου άπιθανη απόλυτητα απαρρόφησης και εξουδετέρωσης κάθε τάσης, όσο ανατρεπτικής, όσο επαναστατικής, και η ένταξη της (υστερ' από εξουδετέρωση) στα έκτατοτε κατεστημένα.

Παράδειγμα: Οι τιμητικές εκδηλώσεις για τὰ 85 χρόνια του Πικασσό.

Τιμούμε τον επαναστάτη, 'Αλλά τον τιμούμε, αφού τον βάλαμε μέσα στο κιγκλίδωμα των 'Γραμμάτων και των Τεχνών', αφού ξεχωρίσαμε τη θέση μας, αφού πήραμε τις ασφαλείς αποστάσεις από τη μία έμεις οι παραγωγικές μονάδες, οι στυλοβάτες της Κοινωνίας, από την άλλη αυτός ο «μεγαλοφυής καλλιτέχνης».

Τώρα τον εκθέτουμε και μπορούμε άνετα να τον κυτώσουμε σαν παράδοξο φυτό ή, καλύτερα, σαν εύνοημένο ταύρο. Τί έχει ο ίδιος να μάς πει;

«Πριν τον καιρό των Ιμπρεσιονιστών ή του Σεζάν, τη σύγχρονη ζωγραφική δεν την κυτώσαν. Μά μόλις τὰ μάτια πέφταν επάνω της ξέσπαγε σκάνδαλο. Σήμερα, φτάνει η ζωγραφική να μη μοιάζει σε τίποτα με ζωγραφική, για να γίνει δλα μοντέρνα και καταληκτικά και μόλις γεννηθούν, μεγαλοφυή κι' όλα τ' άλλα να μην υπάρχουν πιά».

»Πώς έτσι απότομα δλοι γίνον τόσο διαλυείς, τόσο, που να ξέρον τὰ πάντα, για δτιδύηποτε, μόλις αυτό άρχισή να γεννιέται;

»Στην πραγματικότητα βλέπουν δλοι ακριβώς όπως συνήθως, και χειρότερα. Γιατί τώρα, ενώ βλέπουν με τον ίδιο τρόπο, νομίζουν πως μάθον να βλέπουν».

Τί σημαίνει «βλέπουν με τον ίδιο τρόπο»; 'Ο νέος τρόπος, που ζητάει, είναι άπλως θέμα μίας νέας αισθητικής διαπαιδαγωγικής;

«Όχι.

«Κάθε τι νέο, λέει ο Βαζαρέλυ, είναι μια άλλαγή λειτουργίας».

Σπάζοντας ή νέα Τέχνη κάθε δασμό με την ακαδημαϊκή παράδοση και γυρνώντας στις ζωντανές ρίζες της έμπνευσης, δεν ξεκινούσε μόνο μια μακρόχρονη αισθητική έγχειρηση. Έπιχειρούσε κάτι πολύ σημαντικό: από Τέχνη του σαλονιού, να γίνη πάλι «εκφραση».

'Ο Λερούα Γκουρχά, στο βιβλίο του για τις προϊστορικές θρησκείες, γράφει:

«...Ακόμα και στα έργα τὰ λιγότερο παραστατικά και τὰ πρ

Για τον Πάμπλο Πικασσό, που η Γαλλία έόρτασε τὰ 85 του χρόνια και τὰ 70 του χρόνια μίας δημιουργικής θητείας στην Τέχνη, μάς γράφει από το Παρίσι ο κ. Α. Λεβίδης. Με άφορη τὸ μεγάλο αυτό γεγονός, ο κ. Λεβίδης γράφει κάτω από μιά προσωπική σκοπιά, που σημαίνει την έντονη καλλιτεχνική παρουσία του δισσήμου ζωγράφου.

ρισσότερο στερημένα από περιχόμενο θρησκευτικό, ό καλλιτέχνης είναι δημιουργός ενός μινύματος... Αυτό τὸ μήνυμα αναφέρεται στη φυσική και συγχρόνως ψυχική ανάγκη να θεωριώσι μια θέση του ατόμου και της κοινωνικής ομάδος στο Σύμπαν, να πραγματοποιήση την είσοδο του ατόμου δια μέσου του συμβολικού μηχανισμού στο κινούμενο και τὸ τυχαίο, που τὸ περιβάλλει».

'Ακριβώς αυτή την αναγκαία θέση στην Κοινωνία ζήτησε να ξεναδηρή ό νέος καλλιτέχνης, αφήνοντας πίσω του την ένδοξο κληρονομία και τὸν άριστοκρατικό νορκισισμό των ακαδημαϊκών. Ζήτησε να ξεναδηρή έκφραστὴς άνεργός και μαχητής, μέσα στα όρια αυτής της Κοινωνίας.

Τὴ συνειδητή του πάλη γι' αυτές τις νέες θέσεις ό Πικασσό έκφράζει καθαρά σ' ένα κείμενο, που δημοσίεψε στην «Ούμανιτέ» τὸ 44, μ' άφορη τὴν έγγραφική του στο γαλλικό Κομμουνιστικό Κόμμα:

«... Ποτέ μου δὲ θεώρησα τὴ ζωγραφική σὰ μιά τέχνη άπλής εμχαρίστησης κι' άναψυχής. Θελίωσα, με τὸ σχέδιο και τὸ χρώμα, μιά και κεί ήσαν τὰ όπλα μου, νὰ κατανοή πάντα τὸ βαθιὰ τους ανθρώπους και τὸν κόσμο γύρω μου, για νὰ μάς ελευθερώνη αὐτὴ η' κατανόηση δλους, κάθε μέρα περισσότερο. Δοκίμασα, με τὸν πρόπο μου, νὰ πὼ αὐτὸ που θεωρούσα σαν τὸ πιὸ αληθινό, τὸ πιὸ δικαιο, τὸ καλύτερο... Συνειδητὰ πάλαιφα πάντα με τὴ ζωγραφική μου σαν αληθινὸς επαναστάτης».

Και άλλου, τὸ '45, γράφει: «...Η ζωγραφική δεν είναι καμωμένη για νὰ διακοσμή διαμερίσματα. Είναι ένα όπλο άμυνας και έπίθεσης ενάντια στον εχθρό...». «...Η καλλιτέχνης είναι δν πολιτικό...».

Δεν φταίει όμως ή θέληση των λίγων για νὰ γίνη μιά επανάσταση, έστω ειρηνική, έστω επνεματική».

'Η εξέλιξη ακολουθόησε τὸς πρόσπους της.

'Ο έπιστημονισμός άλλαξε τὸς στόχους της σκέψης, αμβλύνοντας τὸν ούσιώδη ήθικό προβληματισμό.

'Η Βιομηχανία, άμεσα και έμ, μεσα, απέκλεισε τὴ δημιουργική, κοινωνική προσφορά του καλλιτέχνη. Άμεσα, με τὸ ρυθμὸ ζωής

που επιβάλλει. «Εμμεσα με τὸ χαμηλὸ μορφωτικό επίπεδο, που καλλιεργεί με μέσο τὴ διαφήμιση και στὸ όποιο έχει συμφέρον νὰ διατηρή τὴ μάζα των καταναλωτών».

«Οι άνθρωποι σήμερα... δεν έχουν ανάγκη τὴν ποίηση, γιατὴ ή ιδέα τους για τὸ Σύμπαν τους έχει μετατρέψει σε λειτουργικά ζώα. 'Ο άνθρωπος σήμερα είναι ελεύθερος, φοδερὰ, τρομακτικά ελεύθερος. Θρησκεία και Τέχνη κρατιούνται ζωντανές, σὰ μιά τυπική εύγεια πρὸς τὸ παρελθόν, σὰ μιά δημοκρατική παρηγορία για τὸς κευρικούς πολίτες, που χαιρόνται δλο και περισσότερο χρόνο άναψυχής», γράφει ό 'Ιγκμαρ Μπέργκμαν.

'Η Τέχνη ξανάγινε λαουδοι τὴς σέρας. Τὸ χειρότερο, δεν έπαψε ποτέ να είναι. 'Ο κόσμος της έγινε Χρηματιστήριο κ' ή μικρή κ' άπαιτητική της άγορά δεν έχει τίποτα να ζηλένη από τὸς τρόπους προβολής κ' έπιβολής μεγάλης τὴ διομηχανική άγορά. Μόνη διέξοδος πρὸς τὸ Κοινό της έμεινε τὸ διομηχανικό σχέδιο, που δεν είναι παρά ξερη, εφαρμοσμένη, αισθητική.

Χαρακτηριστικά αὐτὴς τὴς άπομιάωσης τὴς πνευματικῆς ήγεσίας από τὴν Κοινωνία τὰ λόγια του 'Οπεχαίμερ: «'Ο έπιστήμονας δεν είναι πραγματικά μέλος τὴς Κοινωνίας, που τὸν περιβάλλει. Δεν έχει περισσότερη Ικανότητα δράσης από τὸν καλλιτέχνη ή τὸν φιλόσοφο».

«'Η Τέχνη δεν έχει πιά τὴ δύναμη και τὴ δυνατότητα νὰ έπιρεάση τὴ διαμόρφωση τὴς ζωής» λέει ό Μπέργκμαν.

Τὴν άπογοήτευση από τὴ σταδιακή άποκάλυψη αὐτὴς τὴς αληθείας φανερώνει ό κατοπινός Πικασσό. Δεν άφίνει τὸ όπλο του, αὐτὸς πιστεύει. Έξωρισμένος από τὸ χώρο που άποζήτησε, δεν του μένει παρά νὰ παρατηρή, νὰ όργίζεται:

«Τώρα μιλοῦν για τὴ ζωγραφική σαν τὴς μινιφούστες, αὐσιο θάνατι πιὸ μικρές ή με φράντζες. Έχουμε ανάγκη από τὸ τελείως καινούργιο».

Πραγματικό σαξοκεφάλισμα Κι' δταν τὸ βρούμε τὸ «τελείως καινούργιο», είναι πιὸ παλιὸ κι' από τὰ παλιὰ».

'Απορεί:

«Βολθήκαμε να μιλήμε για τὴ ζωγραφική, σὰ νάναι ένας διαγωνισμός. Κερδισμένος αὐτὸς που θὰ πή πὸ μακρὰ. Μά τί θὰ πὴ «πιὸ μακρὰ»;».

Πικραίνεται:

«Αὐτὸ που είναι φοδερὸ σήμερα είναι, που κανείς δὲ λείει κακὸ για κανένα. Σ' όλες τὴς έκθέσεις υπάρχει κάτι. Κ' είναι δλα περίπου αξία λόγου... Μπορεί νὰ είναι άδιάφορο ή λίγο κακὸ, μά κανείς δεν σκοτάνει κανένα, δλα αξίζουν. τίποτα δεν ρίχνεται κατά γῆς και τίποτα δεν είν' ένα λάβαρο. Γιατί; 'Επειδὴ δὲ σκέπτονται πιά ή γκατί δεν τολμοῦν νὰ μιλήσουν;».

'Επαναστατὴ ενάντια στον κοφωρισμό:

«Σὰς έξηγοῦν, δτι πρέπει ν' άφήσετε ελευθερία στα παιδιά. Στην πραγματικότητα, τους επιβάλλουν νὰ κάνουν «παιδικὰ σχέδια». Τους μαθαίνουν νὰ τὰ κάνουν. Τους μάθον ακόμα νὰ κάνουν και άφηρημένα «παιδικὰ σχέδια». Δῆθεν για νὰ τὸς αφήσουν τὴν ελευθερία, νὰ μη τὰ έμποδίσουν νὰ κλείνουν στο δικὸ τους καλοπὴ, τὸς περνοῦν τὴς δικὴς τους αλυσίδες».

'Ανοδipλώνεται στον έαυτὸ του: «Μπορεί νὰ παιδατὴς τρομερὰ για ένα έργο, χωρίς κανέναν νὰ σε υποχρεώνη. Άντίθετα, ό κόσμος δεν δίνει πεντάρα αν κἀνης αὐτὸ ή κάτι άλλο. Και διαλέγει πάντα τὸ χειρότερο, έστω κι' αν ξερης πὸς προτιμοῦν ένα μυοκέτο λαουδοία. Είτε έτσι, εἴ' άλλωιώς, θὰ τὸ κρίνουν άσχημα. Μά, ακόμα κι' αν τύχη νὰ τὸς άρέση, μπορεῖς νάσαι σίγουρος πὸς αἰτία δεν θάνη ή ζωγραφική σου. 'Επὶ τέλους, έσὸ ό ζωγράφος δουλέμης, είναι κιδας κάτι, Ικανοποιήθηκε».

Φοβάται:

«Τίποτα δεν είναι πιὸ επικίνδυνὸ από τὴν κατανόηση. Δεν υπάρχει. Είναι σχεδὸν πάντα στραβή. Νομίζει πὸς δεν είναι μόνος, μά στην αλήθεια εισαι περισσότερο».

Τώρα, που οι πόρτες τὴς έκθεσης κλείνουν, είναι καιρός για τὴς στατιστικές. Μά ξερονμε πὸς οι στατιστικές μάς δίνουν αριθμούς, σημαία αντικειμενικά, ενώ πέρα απ' αὐτὰ θάθελα νάξερα πὸσο παραχθηκαν μπροστὰ στο ζευτύλιμα αὐτὸ μίας ζωής; Πόσοι κατάλαβαν τὸν άγωνα του Πικασσό; Πόσοι ένοιωσαν νὰ τὸς λείπη ένα επερίσσειμα μυχῆς στη ζωή τους; Πόσοι κάθισαν νὰ μιλήσουν με τὰ έργα, νὰ τ' ακούσουν, νὰ δεχτοῦν τὴς βολές τους; Πόσοι, βγαίνοντας, ένοιωσαν άβολα, άνικανοποίητα; Πόσοι, τέλος, γυρνώντας σπίτι τους, άφισαν σβυστή τὴν τηλεόραση και βάλαν μπρὸς τὸ μυαλό τους νὰ δουλέμη, νὰ μην ξεχάση;

Στὸ "Αδων" 14 Φεβρουάριου 1967
 (Κύριος τίτλος: «Ορα ε(ριδωίς) φημιστοίμης γρὸς τρίστοκου τῆς
 Είγημῆς
 - Α. Λεβιδης κ. Νάτρου επί τῆς τῆς δὲ δὲ δὲ (εἰσὶτε χδὲ γρὸς
 τῆς δὲ δὲ τῆς Νάεῖς Κοινωνίας...»